

137 ÉVES A HONVÉDORVOS

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI LEVÉL

SZERZŐ

Pogányné dr. Rózsa Gabriella, MH Egészségügyi Központ, a Honvédorvos Szerkesztőbizottságának és a Szent István Tudományos Akadémiának tagja

A Magyar Honvédség intézményesülésének és identitásának gyökereit joggal vezeti vissza az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc honvédseregéig – év eleji szám lévén fontos is megemlékezni ezen történelmi eseményről. Közvetlen jogfolytonossággal azonban az Osztrák–Magyar Monarchia magyar nemzeti hadereje, a Magyar Királyi Honvédség tekinthető a mai magyar katonaság előzményének.

A kiegyezés után, 1868-tól lett a Magyar Királyságnak nemzeti hadereje, amely személyes kapcsolódásain keresztül kétségtelenül az 1848-as honvédsereg örököse, és amelynek katonaeorvosai közös tudásuk, értékrendjük, kommunikációs tereik és információs hálózatuk kiépülésével tudtak koherens szakmai közösségé válni. Ennek alapja a több évtized alatt kialakult saját tudományos intézményrendszer, az önálló magyar szakképzés, a szakfolyóirat és a szakmai szervezet.

Kezdetben a katonaeorvos-képzés egyedüli intézménye, még az Osztrák–Magyar Monarchiában is, a bécsi székhelyű és a közös hadsereg alárendeltségében működő Josephinum volt. A Magyar Királyi Honvédség számára itthon 1883-tól indultak meg az úgynévezett katonaeorvosi ismétlőtanfolyamok a pesti orvoskar klinikáin, illetve a Szent Rókus kórházban, és 1901-től ezeket a képzési formákat váltotta a budapesti 1. számú Honvéd Helyőrségi Kórházban megszervezett Alkalmazóiskola.

Időben második grémiumként, 1888-ban, 137 éve indult útjára a tudományos diskurzus egyik alapvető színterül szolgáló Honvédorvos, alcíme szerint „A hazai katonaeorvosi intézmény tudományos és társadalmi érdekeinek közlönye”.

Az előbbi kettőtől jócskán lemaradva alakult meg az önálló magyar szakmai szervezet, a Honvédorvosok Tudományos Egylete, 1924-ben. A boldog békeidőkben, sőt, még a Nagy Háború esztendeiben is, a honvédség doktorai a monarchia közös hadseregének vonatkozó egyesületeihez csatlakoztak, amelyek a jelentős helyőrségi városokban szerveződtek meg, vagyis nem bírtak országos, csupán regionális tudásáthagyományozó, közösségteremtő és közösségszervező erővel. Budapesten 1875-ben alakult meg a Wissenschaftlicher Verein der Militärärzte der Garnison Budapest, amely 1906-tól nevében is szerepeltette a honvédorvosokat (Wissenschaftlicher Verein der Militär- und Landwehrärzte der Garnison Budapest).

A magyar honvédségi katonaeorvosi tudományos intézményrendszer kifejlődése jól illusztrálja azt a folyamatot, amelynek során a honvédorvosi kar a közös hadsereg doktoraitól elhatárolódva, önálló és magyar identitású tudásközösséget épített, azonban másrészről fontos volt ezen közösség számára az is, hogy a civil orvosi diszciplínák mellett körülhatárolják saját, katonaeorvos-tudományi

kutatási és gyakorlati tevékenységi körüket. A Honvédorvos útjára bocsátása ezt a célt is szolgálta. Mindazonáltal a katonaeorvosok megtartották a kapcsolatot saját szakterületük szakorvosi szervezeteivel, folyóirataival, formális vagy informális közösségeivel is.

A Honvédorvos legelső száma 1888. január 15-én látott napvilágot az 1862 óta megjelenő Gyógyászat egyik mellékleteként. A folyóirat megalapítása Kovács József (1832–1897) tulajdonosnak köszönhető, aki így indokolta az új orgánum megalapítását: „Honvédorvos című melléklet indul meg lapunk [a Gyógyászat] mai számával. Ezen melléklet szükségessé vált akkor, midőn katona orvosi tiszt karunk, hazai orvosi rendünk egy jelentékeny és tekintélyben növekvő részét képezi.” Ebben az 1914. július 5-ig tartó első időszakában mindvégig a honvédelmi tárca erkölcsi támogatásával, de a hadsereghez való formális kötődés nélkül jelent meg a lap, megszűnéséhez a papírhány vezetett, pedig éppen a történelmi pillanat – a háborús helyzet, a civil orvosok beáramlása a katonai, tábori körülmények közé – indokolta volna a szakfolyóirat további megjelentetését. Ismerjük a további történelmi események sorát: a háború elvesztését, a monarchia felbomlását, a trianoni békediktátumot, haderőcsökkentést. Mindez nem kedvezett egy torzóból újjáalakuló ország vegyes összetételű és érzelmi kötődésű katonaeorvosi kara szellemi kohéziójának és intézményrendszerének megteremtésének, a kiadvány újraindulására egészen 1929 áprilisáig kellett várni. Ekkorra azonban honvédségi kötődése már egyértelműen megnyilvánult, szerkesztői a Honvédorvosok Tudományos

Egyletének havi folyóirataként határozták meg a Honvédorvost. Az a tény, hogy a katonai/katonaeorvosi intézményrendszer része lett a szakfolyóirat azzal járt, hogy a II. világháború alatt nem kényszerült megjelenését szüneteltetni, egészen az 1944. évi május–júniusi összevont számig biztosítani tudta a szakirodalmi támogatást, szakmai buzdítást a front- vagy akár hátszágai szolgálatot teljesítő doktoroknak. A harmadik folyam 1949-ben indult, azóta folyamatos a Honvédorvos megjelenése azzal együtt is, hogy ebben a hosszú időszakban számos politikai fordulat, a közreadó testületek változásai, a tudományos eredmények egymást követő gyors megszületése közepette töltötte be célkitűzéseit.

A Honvédorvos több, egymást követő történelmi korszakban, szövetségi rendszerben szolgálta egyedüli hazai és tisztán katona- (és katasztrófa-) orvostani, védelem-egészségügyi profilú folyóiratként szakmai közösséget e 137 esztendő alatt; nyomon követője, dokumentálója és mozgatója volt a modernizálódó világnak, hadseregnek, katonaeorvos-tudománynak. Hosszú története során sokat változott, alakult, megújult, ahogyan maga az általa szolgált szakmai közösség és a katonaeorvos-tudományi paradigma is. A folyamatos fejlődés lehetőségét azonban a jelen szaktudása és kreativitása mellett a mindenkori elődök eredményei biztosítják, ennek kifejezésére vezeti be a Honvédorvos Szerkesztősége azt, hogy a számozásban az 1888-as kezdetektől számított évfolyamjelölést is alkalmazza, jelenlegi CXXXVII. évfolyamunk a legelső indulástól már a kiadvány 120. tomusa.

Boldog új évet, *Honvédorvos*! Sikeres korszakot, magyar katona-egészségügy!